

Sümevra Akgün, Elif Sönmez

Altınbaş University, sumeyraakgunn@gmail.com, İstanbul-Turkey

Şebnem Ertaş Beşir

Karadeniz Teknik University, sebnemarc@hotmail.com, Trabzon-Turkey

DOI	http://dx.doi.org/10.12739/NWSA.2020.15.1.D0249		
ORCID ID	0000-0002-0539-3603	0000-0002-0649-6313	0000-0002-0568-6529
CORRESPONDING AUTHOR	Sümevra Akgün		

SÖYLEMLER ÜZERİNDEN POP ART DÖNEMİ MOBİLYALARININ İNCELENMESİ

ÖZ

Pop Art, İngiltere ve Amerika başta olmak üzere tüm dünyada etkili olmuş bir sanat akımıdır. Bu sanat akımı döneminde sanatçılar, tüketim kültürüne ait imge ve objeleri, gerçek yaşamdan alınan nesnelere, gündemde olan olayları ve Amerikan yaşam tarzını eserlerinde konu olarak ele almıştır. Sanatla beraber mimari, iç mekân ve mobilya tasarımlarında da Pop Art etkileri görülmüştür. Pop Art döneminde modern mimarlığın katı kurallarına ve modern dönem yapılarının çevresiyle ilişki kurmasına tepki gösterilerek çevresiyle iletişim kuran bir mimari ön plandayken, iç mekân ve mobilya tasarımlarında renkli plastik malzemenin sıklıkla kullanıldığı yeni form denemelerinde pop etkilBu çalışma iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada serbest zamanda yapılan etkinliklerin bireyde hissettirdiklerini ortaya çıkarmak amacıyla bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Aktiviteden haz alınması temelindeki Akış Kuramı boyutunda yapılan araştırmada katılış, sıkılma, kaygı, akış olarak toplam 4 alt boyuttan oluşan Alpak Akış Ölçeği geliştirilmiştir. Ölçümleri beklentileri karşılayan ve 20 maddelik yapıdan oluşan ölçeğin toplam varyansa yaptığı katkı %58.642, Cronbach Alpha Güvenirlik katsayısı (α) ise .807 olarak bulunmuştur. Çalışmanın ikinci aşamasında ise doğu ve batıda yer alan Gaziantep Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ile Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin serbest zamanlarında tercih ettikleri etkinliklerin onlarda hissettirdikleri Alpak Akış Ölçeğiyle incelenmiştir. Verilerin normal dağılıma uygun olduğu görülmüştür. Parametrik testlerden Bağımsız Örneklem T Testi sonucunda, serbest zaman etkinliklerinin kişiler üzerindeki hissiyatının tespitinde, doğu ve batı bölgelerindeki üniversitelerde eğitim gören öğrenciler ve cinsiyetler arasında anlamlı farklılık bulunmadığı, bunun yanında bu bölgelerdeki üniversiteler arasında tanışma ve akış boyutlarında anlamlı farklılık bulunduğu tespit edilmiştir.

er kendini göstermiştir. Çalışma kapsamında, Pop Art döneminin tasarım anlayışı ele alınarak; dönemin önde gelen tasarımcıları Verner Panton ve Eero Aarnio'nun söylemleri üzerinden mobilya tasarım anlayışlarındaki benzerlikler ve farklılıkların ortaya konulması amaçlanmıştır. Sonuç olarak; tasarımcıların kendi çizgisinden kaynaklı yorum farklılıkları olsa da genellikle geleneksel mobilya formlarının terk edildiği; yeni form, yeni konsept, yeni malzeme ve canlı renkleri kullanmaya yöneldiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Pop Art, Tüketim, Mobilya, Verner Panton, Eero Aarnio

ANALYSIS OF POP ART PERIOD FURNITURES THROUGH THE DISCOURSE

ABSTRACT

Pop Art is an art movement that was influential all over the world, especially in England and America. During this period of art, the artists treated the images and objects of consumption culture, the objects taken

How to Cite:

Akgün, S., Sönmez, E. ve Ertaş Beşir, Ş., (2019). Söylemler Üzerinden Pop Art Dönemi Mobilyalarının İncelenmesi, Fine Arts (NWSAFA), 15(1):17-32, DOI: 10.12739/NWSA.2020.15.1.D0249.

from real life, the events on the agenda and the American lifestyle as subjects in their works. Along with art, Pop Art influences have been observed in architectural, interior and furniture designs. In the Pop Art period, while reacting to the strict rules of modern architecture and the lack of relationship between the modern buildings and its environment, the effects of pop art was manifested in the new form experiments that colored plastic material frequently used in interior and furniture designs. Within the scope of the study, by considering the design concept of the Pop Art period; it is aimed to reveal similarities and differences in furniture design approaches of designers through the discourses of Verner Pantan and Eero Aarnio that the leading designers of the period. As a result; although there are differences in interpretation due to perspectives of the designers, traditional furniture forms were often abandoned; new form, new concept, new materials and vivid colors was seen to be used.

Keywords: Pop Art, Consumption, Furniture, Verner Pantan, Eero Aarnio

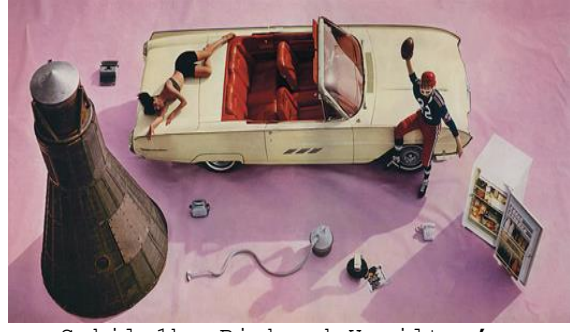
1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Gelişen teknoloji ile kitle iletişim araçlarındaki artış, her alanı olduğu gibi sanatı ve sanatçıyı da etkilemiştir. Özellikle siyasi ve kültürel açıdan büyük dönüşümlerin yaşandığı 20. yüzyıl dünyasında sosyal yaşam değişim göstermeye başlamış ve tüketim toplumu ortaya çıkmıştır. Sanatta popüler olan, çabuk tüketilen ve kalıcılık endişesi olmayan ürünlerin hâkim olduğu Pop Art olarak adlandırılan bir dönemi beraberinde getirmiş; sanatçıyı popüler kültüre ve popüler ürünlere yöneltmiştir. Pop Art 20. yüzyılın ortalarında Amerika ve İngiltere’de birbirinden bağımsız olarak aynı zamanda ortaya çıkan bir sanat akımıdır. Temeli popüler kültüre dayanan Pop Art kavramını, ilk kez 1958 yılında İngiliz eleştirmen Lawrence Alloway, “Architectural Design” dergisine yazdığı “Sanatlar ve Kitle İletişimi” başlıklı makalesinde popüler kültür ürünlerini tanımlamak için kullanmıştır [18]. Yine pop tarzının Amerikalı savunucularından Richard Hamilton Pop Art’ın özelliklerini “büyük bir kitleye seslenen, kısa dönem çözüm üreten, kolaylıkla unutulana, düşük maliyetli, seri üretilen, genç ve gençleri hedefleyen” diye tanımlamıştır [20].

Aslında Pop Art, sanatsal bir akımdan çok, döneminde kendi ifadesini bulmuş bir söylemdir. Sanata eklenen “pop” sıfatı toplumdaki bir takım yüzeysel olguları kapsamaktadır [43]. Pop Art dönemiyle birlikte sanat, belirli bir zümrenin ürettiği ve tükettiği bir meta olmaktan çıkıp herkesin üretebileceği ve anlamlar çıkarabileceği bir konuma gelmiştir [18]. Kitle kültürünün ürünü olan Pop Art’ın konusu gerçek yaşamdan alınan nesnelere, tüketim kültürüne ait imge ve objeler, gündemde olan olaylardır [22]. Bu dönemde sanatçılar, eserlerinde Amerikan yaşam tarzını, günlük yaşamı, sinema ve politika dünyasının ünlülerini, tüketim ürünlerini, reklamları, sosyal problemleri ve kitle iletişim araçlarını konu olarak ele almıştır. Özellikle dönemin popüler film yıldızları da vazgeçilmez esin kaynakları olmuştur. Dönemin sanatçıları arasında Patrick Caulfield, David Hockney, Jasper Johns ve Robert Rauschenberg, Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Claes Oldenburg, Jean Michel Basquiat yer almaktadır. Bunlar arasında Andy Warhol, sürekli tekrarlarından yararlanarak afiş tekniği ile yaptığı Marilyn Monroe resimleri, Coca Cola tasarımları ve “Campbell Çorbaları” serigrafik tekniği ile Amerikan yaşam tarzını açıkça ifade etmiştir. Andy Warhol’un yaptığı tablolardan en ünlüsü afiş tekniğiyle çoğaltılmış olan Marilyn Monroe tablosudur [1] (Şekil 1a). İngiliz Pop Art’ın sanatçılarından olan Richard Hamilton ise otomobil ve mekanik ev aletlerini insan nesnesiyle beraber kullandığı kolajlar yaparak insan-makine ilişkileri üzerinde durmuştur [22] (Şekil 1b).

Şekil 1a. Andy Warhol'un Marilyn Monroe tablosu [1]
(Figure 1a. Andy Warhol's Marilyn Monroe painting)

Şekil 1b. Richard Hamilton'ın "Living Arts Magazine" kapağı [22]
(Figure 1b. Richard Hamilton's "Living Arts Magazine" cover)

Her dönem sanat ve mimarlıkta akımlar paralel şekilde gelişirken Pop Art döneminde bir sanat akımı kendi dilini mimarlığın kendi dili ile harmanlamıştır. Tasarım dili; insanın nesneyi algılamasını sağlamakta olup biçimi oluşturmaktadır [12]; tek ortak nokta ifade etmek istenilen anlamı doğru bir şekilde yansıtmaya kaygısıdır [11]. Pop Art Mimarisi'nde Paolo Portoghesi, Robert Stern, Vincern Scully ve Philip Johnson, Aldo Rossi, Massimo Scolari, Hans Hollein, Robert Venturi, Denise Scott Brown, Rem Koolhaas ve Charles Jencks gibi mimarların yapıları yer almaktadır. Özer'e göre Pop Art'ın mimariye ilk yansımaları alışlagelmiş öğeleri alışlagelmemiş ortamlarda kullanma anlayışı ile ortaya çıkmıştır. Pop Art sıradan olma, anlık olma, basit ve banal olma gibi temel özelliklerini benimseyerek mimariye yansımış, zaman geçtikçe kendi üslubunu oluşturmuş ve Pop Mimari olarak anılmaya başlamıştır [11]. Pop Art döneminin başında, yeni nesnellik, faydacı, ekonomik ve sade değerler üzerine kurulmuş modern mimarlık hâkimdir [17]. Türkmenoğlu'na göre Pop Art, modernizme ve modernist estetik anlayışına karşı postmodern tepki olarak tanımlanabilmektedir [18] (Şekil 2).

Şekil 2. Pop Art dönemi mimari yapılar [11]
(Figure 2. Architectural buildings of Pop Art period)

Mimarinin bu denli değişim yaşaması aynı şekilde iç mekânı da etkileyerek yeni bir anlayışı beraberinde getirmiştir. Mekânı deneyimleme, hissetme noktasında, insanı kuşatan yüzey ve donatıların malzeme niteliği önemli bir kriter olarak ortaya çıkmaktadır [2]. Pop Art döneminde toplumun sürekli tüketime yönlendirilmesi ve ucuz olan plastik malzemenin kullanımı iç mekân ve mobilya tasarımlarında yeni formların, tekniklerin ve canlı renk kullanımlarının denenmesinde

etkili olmuştur. Bu araştırmada modern dönem sonrası yeni bir arayış içine giren tasarımcıların mimariden iç mekâna bakışları incelenirken mobilya bağlamında dönemin önde gelen tasarımcılarından Verner Panton'un ve Eero Aarnio'nun kendi söylemleri üzerinden Pop Art mobilya tasarımı yaklaşımları ortaya konulmuştur. Çalışmanın temel amacı bu tasarımcılar üzerinden Pop Art'ın mobilya tasarımına etkisini irdeleyerek mobilyanın hangi malzeme, renk ve biçim ile tüketim toplumuna sunulduğunu ortaya koymaktır. Böylelikle Pop Art'ın anlamsal amacı mobilya öznelindeki yansımaları ile yorumlanmıştır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Pop Art dönemi kapsamında gerçekleştirilen bu araştırmada, dönemin öncü iki tasarımcısının söylemleri üzerinden Pop Art döneminin mobilya tasarımı ile ilişkisi incelenmiştir. Bu ilişkinin tasarımcıların söylemleri kapsamında ele alınışından önce, Pop Art akımının sanatta, mimaride, iç mekânda ve mobilya tasarımı genelinde var olan etkisi incelenmiştir. Özellikle Pop Art dönemi mobilya tasarımı ve tasarımcıları konusundaki araştırmaların sayısı az olduğu gözlenmiştir. Bu bağlamda çalışma, Pop Art dönemi mobilyalarının söylemler üzerinden araştırılması ile döneme özgü mobilyaların genel karakteristiğinin ortaya konması açısından önem ve değer taşımaktadır. Ayrıca döneme ait özelliklerinin dışında tasarımcıların kendine özgü fikirlerinin mobilya tasarımını nasıl şekillendirdiği ortaya çıkarılmıştır.

3. POP ART DÖNEMİNDE MİMARİDEN İÇ MEKÂNA BAKIŞ (A VIEW FROM ARCHITECTURE TO INTERIOR DESIGN IN POP ART PERIOD)

Pop Art tüm tasarım dallarında olduğu gibi mimarlıkta da kendi dilini oluşturmuştur. Post modern mimarlığın ironiyi seven anlayışına ek olarak popüler kültür öğelerine yer vermiş ve alışlageldik öğeleri alışlagelmedik bir şekilde kullanmıştır. Örneğin, Renzo Piano tarafından inşa edilen Centre Pompidou binasının ana sirkülasyon alanlarının ve tesisatının binanın dışına taşınması ve her tesisatın farklı renkte olması pop art etkilerini yansıtmaktadır [11] (Şekil 3).

Şekil 3. Centre Pompidou'nun girişi ve tesisatının bulunduğu arka cephesi [24]

(Figure 3. Entrance and installation that located at the back façade of Center Pompidou)

Pop Art için bu dönemde öğrenilen, tekrarlanan ve beyinde kodlanan her şey potansiyel bir yeniden şekillendirme konusu haline gelmiştir. Biçim, ihtiyaçtan dolayı herkesin onu belirlemeye çalışırken hayatını harcadığı sabit konumundan çıkarılmış ve yeniden yerleştirilmiştir [21]. Mimaride de bu biçimsel şekillendirmeler görülmüştür. Özellikle görsel sanatları benimseyen Pop Art döneminde çoğu mimari yapıtta görsel izler gözlemlenmiştir. Bu anlayışla SITE

firması tarafından BEST mağazaları için birçok proje üretilmiştir. SITE firmasına ait projeler arasında olan çeşitli yerlerden hasar görmüş gibi tasarlanmış Indeterminate Façade Showroom'un tuğla cephesi veya Peeling Project'in tuğla cephesinin altta kalan beton gövdeden soyuluyormuş hissini yarattığı cephe de örnek olarak verilebilir [11] (Şekil 4). Örneklerde görüldüğü üzere SITE firması için yapılan projelerde cephe kusurlu, çirkin, ufalanan ve parçalanan bir mimarinin büyük bir poster haline gelmiştir [14].

Şekil 4. Indeterminate Façade showroom'un ve Peeling Project'in cephesi [25]

(Figure 4. Façade of indeterminate façade showroom and peeling Project)

Pop Art'ın temel argümanları olan ticaret, iletişim, medya ve eğlence dönemin mimari atmosferine yansımıştır. Ayrıca bu dönemde sorgulama ve diyalektik düşünceler, bağlam ve eleştiri yaklaşımı mimaride zayıflamıştır. Örneğin, Stern tarafından tasarlanan Cast binasında Disney kahramanlarının figürleri kullanılarak Pop Art'ın eğlence ve ticari argümanları yansıtılmıştır. Venturi tarafından tasarlanan "Guild House" apartman binasında ise çatıya yerleştirilen bir televizyon anteni, hazır nesnelerin birlikte kullanılma eğilimini sembolize etmenin yanı sıra Pop Art'ın iletişim argümanını ifade etmiştir [2] (Şekil 5).

Şekil 5. Cast binası ve "Guild House" apartman binası [26]

(Figure 5. Cast building and "Guild House" apartment building)

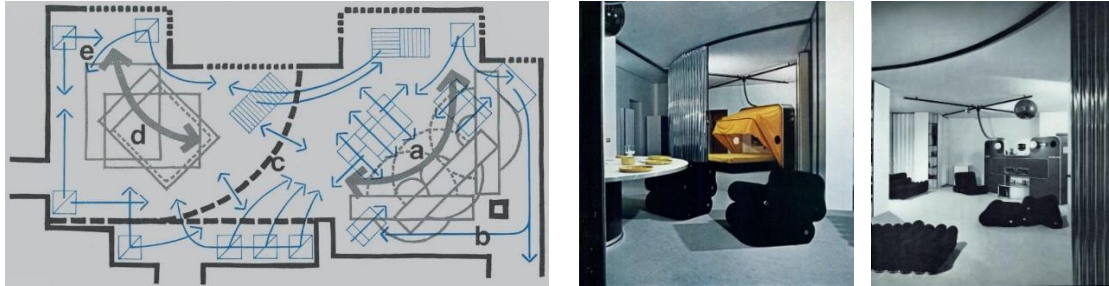
Pop Art döneminde minimum büyüklükte maksimum yaşam koşullarını sağlayan, çeşitli ihtiyaçları yerine getirebilecek çok amaçlı veya esnek iç mekânlar ortaya çıkmıştır. Tasarımlar; bir mekânı merkezileştirmek, kategorize etmek ve dönüştürmek için teknolojiye

yararlanıp çeşitli ihtiyaçlara yönelik deneysel özellik taşımaktadır. Bu denemelerin radikal sonuçları Pop Art döneminde ele alınamamıştır. Fakat "geleceğin evleri" adı altında sergiler için prototip olarak inşa edilmiştir [42]. Bu esnek mekânlara Luigi Colani'nin tasarladığı Rotor House ve Joe Colombo'nun kendi için tasarladığı ev örnek gösterebilir. 36 m²'lik kısıtlı alana sahip olan "Rotor House"da, kullanıcı için gerekli tüm ihtiyaçlar karşılanmıştır. Bu konut projesinin odak noktası, platform üzerinde 360° dönebilen, kısmen kapalı modül sistemidir. Bu döner modülün içinde iki kişilik uyuma bölümü, banyo ve mutfak bulunmaktadır. Çok fonksiyonlu döner birimin ana fikri en az alan kullanımında, en fazla işlev çözümü sağlamaktır [15] (Şekil 6).

Şekil 6. Rotor House, Luigi Colan [15]
(Figure 6. Rotor House, Luigi Colan)

Aynı dönemde Joe Colombo da kendisi için tasarladığı evi tek bir alanda çözmek için yaşama mekânı ve yatma mekânını sürgülü panellerle ayırarak çok amaçlı bir mekân oluşturmuştur. 90 m²'lik tek bir alanda; döner bir üste sahip iki taraflı yemek elemanı (a, b), iki yönde hareket edebilir sürgülü panel (c), yine iki yönde döndürülebilir katlanır yatak (d, e) ve kolayca hareket ettirilebilen dönüştürülebilir koltuklar vardır. Elektrikli açılır ve kapanabilen bir tavana sahip olan yatak; programlanabilir ışıklar (kırmızı, sarı, yeşil), çakmak, telefon, tavan vantilatörü, hoparlörler gibi ekipmanlara sahip bir başlıktan oluşmaktadır [28] (Şekil 7).

Şekil 7. Joe Colombo'nun Gösteri-Evi [28]
(Figure 7. Joe Colombo's Show-Home)

Pop Art döneminde iç mekân ve mobilyalar birbirine entegre edilerek bütüncül bir anlayışla tasarlanmıştır [42]. Bütüncül tasarım anlayışına örnek olarak Verner Panton'un iç mekân tasarımları verilebilir. Verner Panton, bütüncül bir tasarım çözümüne ulaşmak için iç mekanlarında zemini, duvarları ve tavanı üç ayrı mekân birleşeni olarak düşünmeyip mobilya, aydınlatma, tekstil ve sentetik duvar panelleri gibi mekânsal öğeleri birbirine entegre bir şekilde kullanarak mekânsal birlik oluşturmuştur. Verner Panton'un tasarladığı iç mekânlar arasında Uluslararası Köln Mobilya Fuarı için Visona Sergileri, Hamburg'daki Spiegel binası ve Aarhus'taki Varna restoranı yer almaktadır [19]. Alman kimya grubu Bayer AG ile iş birliği içinde gerçekleştirilen Visona II sergisinde, Verner Panton tarafından parlak renkli tekstillerde organik şekilli modüller içeren 48 m²'lik "Phantasy Landscape" isimli bir iç mekân tasarlanmıştır (Şekil 8). Oluşturulan bu mekânın her modülünün; zeminde, duvarlarda ve tavan etrafında açısız, kırılmamış ve organik bir çizgisi vardır. Bu modüllerin kombinasyonları; çeşitlilik gösterirken olası oturma veya uzanma pozisyonları sunan bir alan oluşturmaktadır [23 ve 10]. Ayrıca bu sergide Verner Panton tarafından kırmızı veya yeşil renklerin, sert plastik baloncuklar şeklinde veya organik olarak gösterilen yüzeylerin, tüylü halıların ve mantar veya gümüş dalgalı metal elemanlar şeklinde olan lambaların kullanıldığı karmaşık mekânlar da sergilenmiştir [10].

Şekil 8. Visona 2 "Phantasy Landscape" [29]
(Figure 8. Visona 2 "Phantasy Landscape")

Şekil 9. Visona 2 "kırmızı oda" [30]
(Figure 9. Visona 2 "red room")

Verner Panton'un tasarladığı Varna Restoranın ana salonu; Pantonova sandalyelerinin metalik yansımalarından, tavadan sarkan spiral lambalardan ve farklı renklerde bulunan kürelerden oluşmaktadır (Şekil 10). Restoranın içerisinde bulunan kırmızı salonun her unsuru (kırmızı perdeler, ışıklar, döşemeler, tavanlar, masalar ve sandalyeler) kırmızıdır [31].

Şekil 10. Varna Restoran [32]
(Figure 10. Varna Restaurant)

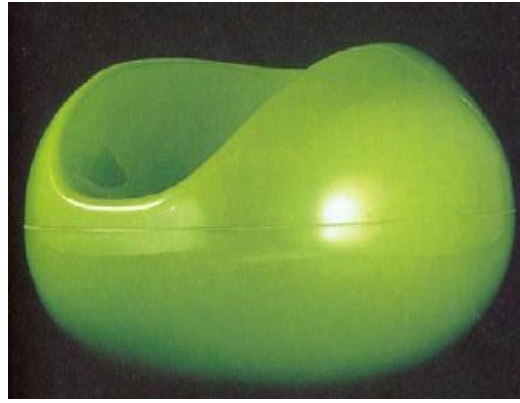
Bu bağlamda Popüler mekânların sürprizli ve şaşırtıcı yöntemlerle farklı bir deneyim yaratmak ve yaşatmak amacıyla tasarlandıkları söylenebilir [8].

4. POP ART DÖNEMİ MOBİLYALARI (THE FURNITURES OF POP ART PERIOD)

Pop Art dönemi tasarımları mimariden iç mekâna kendine ait bir tarz oluşturarak kabul görmüştür. Aynı şekilde dönemin mobilyaları incelediğinde ise malzeme olarak ucuz ve renkli plastiklerin kullanımı sayesinde yeni formların denendiği söylenebilir [5]. Özellikle tasarımlarda doğanın taklit edilmesinden ziyade mimarların doğayı algılayış biçimi ifade edilmiştir. Eero Aarnio'nun Pastilli oturma elamanı, Arne Jacobsen'in Egg Chair ve Swan Chair'i doğanın yorumlanarak tasarıma yansıtıldığı örneklerden bazılarıdır. Bu dönem; tasarımcıların doğayı algılayış biçimini ifade ederken, doğada bulunan canlıları tasarımlarına direkt olarak yansıttığı örnekler de bulunmaktadır [6] (Şekil 11).

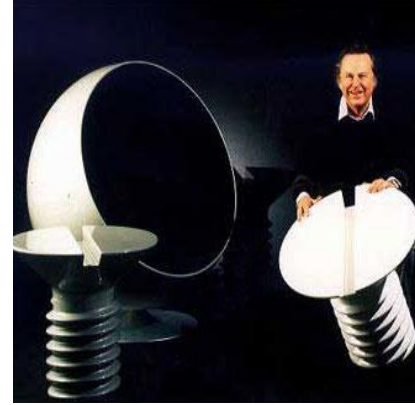

Şekil 11a. Egg ve Swann Chair [6]
(Figure 11a. Egg and Swann Chair)

Şekil 11b. Pastilli Chair [43]
(Figure 11b. Pastilli Chair)

Benzer bir tasarım anlayışıyla Pop art döneminde günlük hayatta kullanılan eşyaların ölçeklerinin büyük olanlarına da rastlanmaktadır. Örnek olarak Eero Aarnio'nun ölçek kavramının vurgulandığı "Screw Table" tasarımı verilebilir [5 ve 9] (Şekil 12).

Şekil 12. Screw Table [24]
(Figure 12. Screw Table)

Pop Art dönemiyle birlikte modernizmin geometrik, sade ve işlevsel biçimleri terk edilerek organik formlara geçilmiştir. Fakat modern dönemde görülen yere yakın ve sade mobilyalar bu dönemde de önemini korumuş ve modüler, demonte mobilyalar kullanılmıştır. Joe Colombo, kullanıcı isteğine göre farklı biçimlerde düzenlenebilen modüler mobilyalar tasarlamıştır [13]. Pop Art döneminde özgürlüğün ifadesi kabul edilen kırmızı, turuncu gibi parlak ve canlı renkler kullanılarak organik formda değişik pozisyonlarda kullanılabilen mobilyalar sık sık görülmektedir [43] (Şekil 13).

Şekil 13. Pop Art dönemine ait mobilyalar [42]
(Figure 13. Furnitures of Pop Art period)

Mobilyaların tüketim ürünü gibi görüldüğü Pop Art döneminde, düşük fiyattan dolayı petrol türevli plastik malzemeler kullanılmıştır. Ucuzluğu, hafifliği, sağlam ve her tür uygulamaya olanak veren güçlü adaptasyonu ile plastiğin değeri artmış, geleneksel malzeme yerine hem oturma elemanlarında hem de aksesuarlarda tercih edilir hale gelmiştir [3 ve 4]. Hafif, dayanıklı, kolay renklendirilebilir, iki yüzü parlak görümlü ve katkı malzemesine ihtiyaç duymayan polietilen ve termoplastikler Pop Art döneminde en sık kullanılan petrol türevli plastik malzemelerdir. Ayrıca bu dönemde poliüretan dolgulu minderler, fiberglas, polyster kalıplar, vinil örtülü lateks köpükle doldurulmuş yastıklar kullanılmıştır. Mobilyalarda krom, çelik ayaklar ve oturma bölümlerinde lateks kullanılmıştır [43] (Şekil 14). Ancak 1967'deki ilk petrol kriziyle petrol fiyatlarında görülen artış sonrası Pop kültürü geçerliliğini yitirmeye başlamış ve plastik kullanımı ortadan kalkmaya başlamıştır [43]

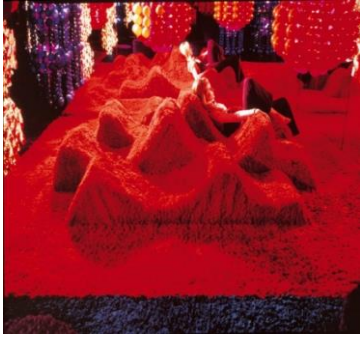
Şekil 14. Pop Art dönemine ait mobilyalar [43]
(Figure 14. Furnitures of Pop Art period)

5. SÖYLEMLER ÜZERİNDEN VERNER PANTON VE EERO AARNIO MOBİLYALARININ İNCELENMESİ (ANALYSIS OF VERNER PANTON AND EERO AARNIO FURNITURES THROUGH DISCOURSE)

Bu çalışmada Pop Art döneminin hem önde gelen hem de literatürde söylemleri ile sık sık yer alan Verner Panton ve Eero Aarnio'nun mobilyaları incelenerek tasarımcıların yaklaşımlarındaki benzerliklerin ve farklılıkların ortaya konulması amaçlanmıştır. Pop Art döneminin tasarımcılarından olan Verner Panton mimari, iç mekân, mobilya, aydınlatma ve tekstil alanında çalışmış çok yönlü bir tasarımcıdır. Panton çeşitli restoranlar, oteller ve sergiler için yaptığı iç mekân tasarımları bütünlük bir yaklaşımı içermektedir. Özellikle iç mekânda renk, aydınlatma elemanı ve tekstil malzemesi gibi elemanlar birbiriyle ve mekânla etkileşim halindedir. Ayrıca Panton'un tasarımları hem geometrik hem de organik şekillere sahiptir. Mobilya tasarımında ise zanaat temelli geleneklerden ayrılıp yeni malzemeler ve konseptler üzerine denemeler yapmıştır. Bununla beraber Panton'un mobilyaları, kullanıcıya kendi bedenini ve hareketini hatırlatan antropomorfik (insanın vücut formuna benzeyen) şekillerle tasarlanmıştır [34].

Verner Panton'un tasarladığı "3D Carpet" adlı mobilya; zeminin yüksekliklerini farklılaştırarak oluşturulan oturma elemanıdır (Şekil 15a). Panton bu tasarımını "Bir odaya girip koltuk, sehpa ve iki sandalyeyi görmeye dayanamayacağım. Bir gece boyunca burada sıkışıp kalacağımızı bilerek hemen mekânda yükseltilebilecek ve

alçaltılabilecek mobilyalar yaptım, böylece kişi çevreyi farklı görebilecek ve hayata yeni bir bakış açısı getirebilecek." şeklinde ifade etmiştir [35]. Kullanıcının çevresini farklı açılardan görmesini amaçlayan Verner Panton iki metre yüksekliğinde, huş ağacı kontrplaktan yapılmış sabit bir çerçeveye sahip "Living Tower" isimli tasarımında ise 4 farklı seviyede iç nişler oluşturarak kullanıcının farklı oturma ve yatma pozisyonlarında mobilyayı deneyimlemesini sağlamıştır [36] (Şekil 15b). Aynı anlayışla tasarladığı "Two Level Seat" isimli iki seviyeli köpük oturma elemanı da büyük boy bir sandalyeyi andırmaktadır [37] (Şekil 15c).

Şekil 15a. 3D Carpet
[35]

Şekil 15b. Living Tower [38]

Şekil 15c. Two-level Seat [38]

Verner Panton "Mobilyayı asla dört ayaklı görmeyip organik bir şeye dönüştürmek için zeminden büyüyen mobilyalar tasarlamak istedim" diyerek mobilya kapsamında farklı tasarım fikirlerini ortaya koymuştur [36]. Aynı şekilde farklı şeyler denemeyi sevdiğini "Okulda, bir şeyi boyamak zorunda kaldığımızda, her zaman farklı bir şekilde şeyler yapmaya çalıştım. Her zaman başka yollar bulmaya çalıştım ve sadece kaçınmadım. Aynı zamanda bir handikaptı; diğerlerinin istediğini yapmak daha kolaydır. Başka fikirlerin varsa kendini popüler yapmazsın." şeklinde ifade etmiştir [34]. Bu fikirlerini ve farklılığını plastik malzemenin bütün bir parça gibi kullanarak tasarladığı Dining ve Panton Chair isimli sandalyelerinde görülmüştür (Şekil 16).

Şekil 16. Dining Chair ve Panton Chair [39 ve 43]
(Figure 16. Dining Chair and Panton Chair)

Çalışmada söylemleri ile yer alan diğer bir Pop Art dönemi tasarımcısı olan Eero Aarnio ise tasarımlarında yumuşak kıvrımlar ve

parlak bir yüzey elde etmek amacıyla plastik malzeme kullanmıştır. Tasarımcı farklı bir malzeme kullanmadan kendi kendini taşıyabileceğini gösteren mobilyalar tasarlayarak Pop Art'a katkı sağlayan yeniliklere öncülük etmiştir [16]. Bununla beraber tasarımcı bacak, sırt ve eklemlerden oluşan geleneksel mobilya formlarını terk etmiştir. Her zaman tasarımın kaynağının doğa olduğuna inanmıştır ve tasarımcıların her türlü doğal şeyden ilham bulabileceğine vurgulamıştır [9]. Aarnio için mobilyanın işlevinden çok mekân ve kullanıcı ile kurduğu iletişim önemlidir. Böylece tasarladığı oturma elemanlarının yüzeyinde bir miktar boşluk bırakarak hem mobilyanın dış çevreyle bağlantısını sağlamış hem de kullanıcı için kişisel alan oluşturmuştur [7]. Eero Aarnio tarafından tasarlanan Ponny (Midilli) sandalyesinde tasarımcının amacı duyularımıza göre nasıl oturmamız gerektiği bilgisinin pratik işleyişini göstermektir (Şekil 17). Aarnio'ya göre "Bir sandalye bir sandalyedir, ama bir oturma elemanı mutlaka bir sandalye olmak zorunda değildir. Ergonomik olarak doğru olduğu için herhangi bir şey olabilir. Bir oturma elemanı küçük ve yumuşak bir midilli olabilir. Binebilirsin ya da yana doğru oturabilirsin. Midilli oturma elemanı oyuncak gibi görünse de boyutu yetişkinlere uygundur" [6].

Şekil 17. Ponny (Midilli) Chair [6]
(Figure 17. Ponny Chair)

Aarnio'nun 1971 yılında tasarladığı "Tomato Chair" koltuk formundan çok heykel formundadır. Tasarımcı, Tomato chair hakkında "Bir ürün fikri birçok farklı yoldan ortaya çıkabilir ve işte bunlardan biri Tomato Chair" yorumunu yapmıştır. Oturma bölümünü çevreleyen üç yuvarlak form bir oturma elemanın kolçak ve sırt bölümlerinin yerini almaktadır. Önden bakışta karmaşık görünen Tomato Chair, diğer görünüşlerde aynı çapta üç dairenin ustaca olan kombinasyonudur. İki daire kolçak için, bir tanesi ise sırtı yaslamak için tasarlanmıştır. Dördüncü yarım daire ise diğerlerini takip eden oturma yerini oluşturmaktadır [40] (Şekil 18). Eero Aarnio'nun tasarımlarında mobilyanın işlevinden daha çok mekân ve kullanıcı ile kurduğu iletişim önemlidir. 1963 yılında tasarlanan Ball Chair basit geometrik formlardan biri olan küreden esinlenerek tasarlanmıştır. Kürenin bir bölümü kesilerek ve bir noktadan bağlanılarak dikkat çekici ve tamamen alışılmadık bir biçimi olan oturma elemanı meydana gelmiştir.

Şekil 18. Tomato Chair [41]
(Figure 18. Tomato Chair)

Ebert'e (2002) göre tasarımcı Ball Chair tasarımı ile dış mekânın seslerinden uzakta rahat, sakin ve huzurlu bir ortam sunan, "oda içinde oda" hissini uyandıran, telefonla konuşmak ve dinlenmek için uygun bir özel alan oluşturmak istemiştir. Mobilya, kendi eksenini etrafında döndüğü için devamlı değişkenlik sunarak kullanıcının çevreden tamamen soyutlanmasına da engel olmaktadır [43] (Şekil 19a). Aarnio'ya ait başka bir tasarımda Ball Chair'den ilham alarak tasarladığı "Bubble" sandalyedir (Şekil 19b). Bu oturma elemanını tasarlamasındaki amacını, "Ball chair yaptıktan sonra, ışığın içinde olmasını istedim ve bu yüzden ışığın her yönden geldiği şeffaf bir top fikrine sahip oldum" diyerek ifade etmiştir. Çelik bir zincir ile tavana asılan "Bubble Chair" güneş ışığını her açıdan alabilen transparan akrilik malzemeden üretilmiştir [40].

Şekil 19a. Ball Chair [43]
(Figure 19a. Ball Chair)

Şekil 19b. Bubble Chair [43]
(Figure 19b. Bubble Chair)

6. SONUÇ (CONCLUSION)

Pop Art kültürünün gelişiminde Amerika'nın etkisi büyüktür. Tüketici kitlenin büyük kesimi olan gençler; parlak, çekici, kötü yapılmış kullan at objelere büyük ilgi göstermiştir. Bu yönde endüstrinin üretim şekli bu pazarın taleplerini dikkate alarak değişmiştir. Pop Art konularını günlük tüketim nesnelere üretirken, ele geçen her malzemeden ve her konudan yararlanırken moda, resim, müzik, grafik, mimari, mobilya gibi birçok alanı etkisi altına almıştır. Mimari yapılarda cephelerde Pop Art'ın alaycılığını, dönemin anlamsal öğelerini özellikle kullanılan malzeme ve renk bağlamında ve özellikle grafiksel etkileri görmek mümkündür. Benzer şekilde iç mekânlarda ise bir yandan dönemin yaşam anlamını anlatan esnek, değişen ve dönüşebilen akıllı mekânlar ile karşılaşılırken diğer yandan yine dönemin popüler kültürünü yansıtan tekrarlardan oluşturulan grafiksel yüzeylerin yer aldığı iç mekânlar görülmektedir. Aynı şey mobilya kapsamında da karşımıza çıkmaktadır. Pop Art dönemi mimarisinde olduğu gibi Verner Panton ve Eero Aarnio mobilyalarını alışagelmedik bir biçimde tasarlamıştır. Ancak bu biçimsel

tasarımlarda Verner Panton farklı yüksekliklerle ve açılarla oturma elemanları oluşturarak kullanıcının çevreye farklı bakış açılarda bakmasını sağlarken Eero Aarnio ise ergonomik olan herhangi bir nesnenin oturma elemanı olabileceğini ve oturma pozisyonunu kendimizin belirleyebileceğimizi vurgulamıştır.

Pop Art dönemindeki tasarımlarda geometrik formdan organik formlara geçiş olmuştur. Aarnio geometrik formlardan biri olan küreden ya da doğadan esinlenerek organik formda mobilyalar tasarlarken, Verner Panton'un antropomorfik (insanın vücut formuna uygun) forma sahip mobilyaları bulunmaktadır. Ayrıca Verner Panton mobilyalarında organik form dışında geometrik formları da kullanmıştır. Her iki tasarımcı da geleneksel mobilya formlarını terk etmişlerdir. Sadece bunları ifade ediş şekillerini kendi fikirleri ile gündeme getirmişlerdir. Ama genelde her ikisinde de kullanıcı mobilya ilişkisi temel alınmıştır. Pantone bütünleşik tasarım ile mekân öge ve bileşenlerini entegre bir şekilde kullanırken kullanıcıya çevreye yönelik farklı bakış açıları oluşturmaya çalışmıştır. Aarnio ise kendi kendini taşıyabilen mobilyalar ile kullanıcıya özel alanlar yaratarak çevreden soyutlama yaratmayı amaçlamıştır. Her iki tasarımcıda da işlevden çok kullanıcı ile kurulan ilişki ön planda yer almıştır. Pop Art döneminde tasarımcıların geleneklerden koparak yeni malzeme ve yeni konseptler ile yeni arayışlar içerisinde olduğu açıkça görülmektedir. Temelde biçimsel farklılıklar görülse de ürünlerin hepsinin temelinde dönemin tüketici toplumunu anlatan anlamsal ifadeler ile imgelemeler yatmaktadır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- [1] Ankut, I., (2016). Modern Batı Sanatlarında Tipografinin Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [2] Arıtan, Ö., (1997). The Relations Between Massive Popular/ Pop Culture and Architecture After The 2nd World War. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- [3] Arslan Dinçay, D., (2014). 1960-2010 Yılları Arasında İstanbul Kentli Konut İç Mekân Düzenlemelerini Türk Sineması Üzerinden Okumak. Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [4] Arslan Dinçay, D., (2018). İç Mekân Tasarımında Malzeme ve Mekânda Anlam İlişkisi. Yapı Dergisi, Sayı:440, ss:52-59.
- [5] Bedük, D., (2003). Bilgi/İletişim Çağı ve İç Mekân Tasarımı. Sanatta Yeterlilik Tezi. Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [6] Canbolat, T., (2015). An Analysis "Approaches To Nature" In Forming Furniture. Proceedings of the 27th International Conference, Eylül, Turkey.
- [7] Chen, Y., (2017). Human Experience Affects Form and Function, the Master of Fine Arts degree in Art. Graduate College The University of Iowa, ABD.
- [8] Cordan, Ö. ve Karagöz, E., (2013). Pop Up Mekân Tasarımı ve Pazarlama İlişkisi. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 9.
- [9] Ençin, W., (2015). What does Design Expose?. A Comparative Study of Finnish Modern Furniture and Chinese Ming-style Furniture. Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Education, Humanities, and Theology, University of Eastern Finland, Joensuu, Finland.
- [10] Folkmann, M.N., (2013). The Aesthetics of Imagination in Design. MIT Press, London.

-
- [11] Göçek, E.F., (2015). 1960-2015 Yılları Arasında Pop Sanatının Mimarideki Yansımaları. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [12] Güneroğlu, N. ve Bekar, M., (2019). A Methodology of Transformation from Concept to form in Landscape Design. Journal of History Culture and Art Research, 8:243-253.
- [13] Güven, Ö., (2013). Pop Art Dönemi ve Dönemin Mobilya Anlayışı. İç Mimarî, Tasarım ve Yaşam Kültürü Dergisi, 26:89-93.
- [14] Güven, Y.B., (1993). Postmodernism as an Interior Space Design Approach. Yüksek Lisans Tezi. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- [15] İçemer, S.P., (2015). İç Mekân Tasarımında Modüler Seramik Separasyonlar. Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
- [16] Karaca, B., (2018). Sürdürülebilir Mobilya Üretiminde Tasarımcı Bilinci Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [17] Koç, S., Ertaş, Ş. ve Konakoğlu, Z.N., (2017). Modernizmle Birlikte Bauhaus Akımı ve Trend Olan Mobilyalar, 6(3):957-969.
- [18] Okat Özdem, Ö. ve Geçit, E., (2013). Postmodern Sanat Akımları ve Reklamlara Yansımaları. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 36:152-174.
- [19] Ott, M. and Imrie, N., (2009). Progressive Design for a Progressive Journal: Verner Panton's Interiors for the Spiegel Building in Hamburg. Studies in the Decorative Arts, 17(1):96-122.
- [20] Özbayraktar, M., (1996). 20. Yüzyıl Mobilya Tasarımı ile Mimarlığı Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- [21] Özkuş, B.Y., (2006). Archigram: Tekno-Topya. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [22] Soğuksu, N., (2015). Pop Art'ın Grafik Tasarım Üzerindeki Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi, Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [23] Thompson, J.A.A. and Blossom, N., (2015). The Handbook of Interior Design. 1st Edition, Wiley Blackwell, UK.
- [24] <http://justfunfacts.com/interesting-facts-about-the-centre-pompidou/> (Erişim Tarihi: 05.09.2019)
- [25] <https://preservationarchitect.wordpress.com/2014/04/30/best-products-site-architecture-and-james-wines/> (Erişim Tarihi: 07.07.2019)
- [26] <https://www.wdwinfo.com/walt-disney-world/appreciating-the-disney-cast-members-who-create-magic-everyday/> (Erişim Tarihi: 05.09.2019)
- [27] <https://www.archdaily.com/797803/sin-city-embellishment-expressive-or-kitsch/5808d790e58ece3c66000218-sin-city-embellishment-expressive-or-kitsch-image> (Erişim Tarihi: 05.09.2019)
- [28] <https://www.domusweb.it/en/from-the-archive/2011/09/01/joe-colombo-s-own-show-home.html> (Erişim Tarihi: 09.07.2019)
- [29] <https://www.architonic.com/en/story/noemie-schwaller-interieur-exterieur/7000285> (Erişim Tarihi: 10.07.2019)
- [30] <https://tr.pinterest.com/pin/74872412527569871/?lp=true> (Erişim Tarihi: 10.07.2019)
- [31] <https://www.elledecor.com/it/best-of/a26411989/verner-panton-biography-work/> (Erişim Tarihi: 11.07.2019)
- [32] <https://www.arch2o.com/psychedelic-environments-retrospective-journey-verner-pantons-aesthetic-extravaganza/> (Erişim Tarihi: 12.07.2019)
- [33] http://www.bonluxat.com/a/Screw_Tables_Eero_Aarnio.html (Erişim Tarihi: 18.07.2019)

-
- [34] <http://www.of365.com/DOCS/%E5%A4%96%E6%96%87%E5%8E%9F%E7%89%88%E5%AE%B6%E5%85%B7%E8%AE%BE%E8%AE%A1%E5%8F%82%E8%80%83%E6%95%99%E6%9D%90%E5%8D%81%E5%85%AB.pdf> (Erişim Tarihi: 21.07.2019)
- [35] <https://arcspace.com/exhibition/verner-panton-vision-play/> (Erişim Tarihi: 01.08.2019)
- [36] <https://www.vitra.com/en-tr/living/product/details/living-tower> (Erişim Tarihi: 05.08.2019)
- [37] <https://www.verner-panton.com/furniture/archive/phase/1863/index.html> (Erişim Tarihi: 05.08.2019)
- [38] <https://superradnow.wordpress.com/2011/04/26/verner-panton/> (Erişim Tarihi: 07.08.2019).
- [39] https://www.artilleriet.se/en/furniture/chairs_and_stools/system-1-2-3-dining-chair-standard (Erişim Tarihi: 18.08.2019).
- [40] http://dedece.com/docs/userManaged/newsletter_files/27/74/dedece07_eero.pdf (Erişim Tarihi: 18.08.2019).
- [41] <https://www.aarniooriginals.com/products/tomato> (Erişim Tarihi: 18.08.2019)
- [42] Whiteley, N., (1987). Interior Design In The 1960S: Arenas For Performance. Art History. 10(1):79-90.
- [43] Yavuz, H., (2007). Pop Art Döneminin İncelenmesi ve Pop Art Döneminin Günümüz Mobilya Tasarımlarına Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.